

วัดพระพุทธไสยาสน์

ชื่อแหล่ง วัดพระพุทธไสยาสน์ (วัดพระนอน)

ที่ตั้ง ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

เส้นทางเข้าสู่แหล่ง จากถนนเพชรเกษมแยกเข้าตัวเมืองเพชรบุรี เข้าถนนศิริรัฐยา ผ่านทางขึ้นเขาวังไปประมาณ 300 เมตร วัดอยู่ทางขวา

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

สภาพภูมิศาสตร์ ที่ราบเชิงเขาลูกโดด

แหล่งน้ำ

ประวัติ วัดนี้ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขามโหศวรรย์ (เขาวัง) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นวัดเก่าแก่สันนิษฐานว่ามีมาแต่ครั้งสมัยอยุธยา มีพระพุทธรูปไสยาสน์ขนาดใหญ่ ซึ่งมีประวัติว่าเดิมสร้างไว้กลางแจ้ง ต่อมามีการสร้างวิหารครอบในชั้นหลัง ในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อคราวเสด็จประพาสมณฑลราชบุรี ในปี พ.ศ.2452 ฉบับที่ 5 กล่าวว่า “ออกจากพระนครศิริไปตามถนนหน้าวิหารวัดพระนอน เห็นหลังคาที่ได้อนุญาตให้ทำสังกะสีคลุมขึ้นไว้นั้นแล้วสำเร็จ แต่เป็นการป้องกันได้ชั่วคราว เพราะตัวผนังชำรุดน่ากลัวจะพัง” การที่ทรงกล่าวถึงผนังว่าชำรุดมากแสดงว่าผนังวิหารเป็นของเก่าที่สร้างมานานแล้ว ประกอบกับในนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 กล่าวถึงพระพุทธไสยาสน์ว่า

“สาธุชะพระนอนสิงขรเขา พระพุทธเจ้าหลวงสร้างแต่ปางหลัง

ยี่สิบวาปากันเป็นบัลลังก์

ดูเปล่งปลั่งปลื้มใจกระไรเลย

พระนอนหลับทับพระบาทไสยาสน์เหยียด

อ่อนละเอียดอาสนะพระเขนย

พระเจ้างามยามประทมหน้าชมเชย

ช่วยรำเพยพิชชีนั้งวิลม”

แสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นมีวิหารอยู่แล้วแต่คงไม่มีหลังคา

หลักฐานทางด้านโบราณคดี

1. **พระพุทธรูปไสยาสน์** เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทอง ยาวประมาณ 43 เมตร (21 วา 1 ศอก 1 คืบ 7 นิ้ว) ประดิษฐานอยู่บนแท่นสูงประมาณ 1 เมตร ส่วนหลังอิงอยู่กับหินภูเขาด้านหลังซึ่งใช้เป็นส่วนหนึ่งของผนังวิหาร องค์กรหันไปทางทิศใต้ พระเศียรหันไปทางทิศตะวันตก มีพระเขนยรูปกลม 3 ชั้น ซ้อนกันรองรับพระเศียร ตรงปลายพระเขนยตกแต่งเป็นกลีบบัวปิดทองประดับกระจก ที่ฝ่าพระบาททั้ง 2 ข้าง ของพระพุทธรูปไสยาสน์เขียนลายมลงคร้อยแปดสีแดงบนพื้นสีทอง นิ้วพระบาทเป็นลายกันหอย

2. **วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์** ตั้งอยู่บนไหล่เขาสูงประมาณ 15 เมตร วางตัวไปตามแนวไหล่เขาเป็นอาคารทรงไทย ก่ออิฐถือปูน ผนังทางด้านทิศเหนือใช้ส่วนหนึ่งของภูเขา ผนังทางด้านทิศตะวันออกเจาะช่องประตู 1 ช่อง ผนังด้านทิศใต้เจาะหน้าต่าง 2 ช่อง ภายในมีเสาขนาดใหญ่ จำนวน 10 ต้น เป็นเสาแปดเหลี่ยม บัวหัวเสารูปบัวกลุ่ม

3. **มณฑปพระฉาย** ตั้งอยู่บนไหล่เขาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวิหารพระนอน เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ฉาบปูนตลอดทั้งอาคารรวมถึงหลังคา ผนังด้านทิศตะวันออกเจาะประตู 1 ช่อง ผนังอีก 3 ด้านที่ปิดด้านนอกเจาะเป็นซุ้มยอดแหลม

ผนังด้านในฉาบปูนเรียบบนผนังมีภาพเขียน ด้านทิศเหนือตรงกลางเป็นรูปพระพุทธเจ้าประทับยืน พระหัตถ์แสดงปางประทานอภัย เขียนเต็มความสูงของผนัง ด้านหลังเขียนเปลวรังสี ด้านข้างมีพระสาวกยืนประคองอัญชูล้อยข้างละองค์ ส่วนผนังด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก เขียนรูปพระสาวกยืนประคองอัญชูลี้เต็มผนัง ด้านละ 1 องค์ สำหรับผนังด้านทิศใต้ไม่มีภาพเขียน

มณฑปหลังนี้สร้างโดย พระครูสุชาติเมธาจารย์ (กุน) คงสร้างขึ้นก่อนปี 2456 เนื่องจากที่สถูปจำลองบรรจุอัฐิของท่าน ที่เก็บไว้ภายในมณฑป บริเวณฐานมีจารึกข้อความ “พระปลัด (เทพ) ที่ใส่พระบรมธาตุพระครูสุชาติเมธาจารย์ (กุน) ทำเมื่อ 2456”

นอกจากนี้ยังมีเศียรพระพุทธรูปหินทรายแดง 2 เศียรเก็บไว้ในมณฑป

1. **พระพุทธรูปทรงเครื่อง** ประดิษฐานอยู่ในวิหารขนาดเล็ก อยู่ใกล้วิหารพระนอน ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง ชฎาสอง ทรงแทริดมีตุ้มหู

2. **หอไตร** เป็นอาคารทรงไทย สร้างด้วยไม้มี 2 ชั้น ชั้นล่างโปร่ง ชั้นบนเป็นที่เก็บตู้พระธรรม ฝาไม้กระดาน เป็นฝาปะกนลูกฟัก มีหน้าต่างโดยรอบ หลังคาในประธาน 1 ตับ มีปีกนกลาดออกมาอีก 2 ตับ มีทวยไม้แกะสลักปิดทองประดับกระจก จำนวน 20 ตัว รองรับชายคา มีมุขแบบที่เรียกว่ามุขประเจ็ดทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ประดับสาหร่ายรวงผึ้งและหัวนาค หน้าบันเป็นไม้แกะสลักปิดทองประดับกระจกด้านทิศตะวันออก รูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณล้อมรอบด้วยกระหนกเปลว ด้านทิศตะวันตก รูปเทพนมล้อมรอบด้วยกระหนกเปลวเช่นเดียวกัน เครื่องลำยองไม้แกะสลักประดับกระจกมีการบูรณะแล้วโดยเฉพาะกระเบื้องมุงหลังคามีการเปลี่ยนใหม่แล้ว

ภายในมีเสาไม้กลมปิดลายทอง ตู้พระธรรมที่เก็บไว้เป็นตู้ลายทอง มีจำนวนหลายตู้

3. **หอรบฝัง** ตั้งอยู่ด้านหน้าหอไตร เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ทรงเก๋งจีน ไม่มีผนัง มีเฉพาะเสาสี่เหลี่ยมกลมมุมทั้งชั้นนอกและชั้นใน ชั้นนอกมีพนักเตี้ย ๆ กัน ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบปรุลายจีน ฐานชั้นล่างเป็นฐานบัวทึบไม่สูงนัก

การกำหนดอายุสมัย   อยุธยา - รัตนโกสินทร์

การประกาศขึ้นทะเบียน   ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม 2478

การระวางแนวเขต   ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 27 วันที่ 1 มีนาคม 2527

พื้นที่ ก 5 ไร่ - งาน 36 ตารางวา

พื้นที่ ข - ไร่ - งาน 75 ตารางวา

รูปแบบของแหล่งโบราณคดี   วัดในพุทธศาสนา

วันเวลาที่ปฏิบัติงาน   สำรวจ 22 สิงหาคม 2539   25 สิงหาคม 2539

ผู้ปฏิบัติงาน   นางสาวพยุ่ง วงษ์น้อย

ที่มาของข้อมูล   ทะเบียนโบราณสถานในเขตหน่วยศิลปากร ที่ 2

ภาพประกอบ:

วิหารประดิษฐานพระพุทธไสยาสน์ ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

พระพุทธไสยาสน์ (พระนอน) เมืองเพชรบุรี

พระพุทธรูปทรงเครื่องประดิษฐานอยู่ในวิหาร
ขนาดเล็ก ในวัดพระนอน

หอไตร วัดพระนอน เพชรบุรี

หอรบั้ง วัดพระนอน เพชรบุรี